

Příloha 1: Struktura rozhovoru

I. Otázky týkající se osobnosti učitele a jeho zkušenosti.

- 1) Jak dlouho už vykonáváte praxi učitele?
- 2) Měl/la jste za dobu svého působení zkušenosti s řešením šikany? Kolikrát jste se s šikanou setkali? Jaký byl nejzávažnější případ šikany, se kterou jste se zatím setkal/la a jak jste postupoval/la?
- 3) Jaký zdroj informací, se kterým jste za dobu své praxe přišel/la do styku pro Vás je při řešení šikany nejcennější?
- 4) Jak hodnotíte vzdělávání pedagogů, pomohlo Vám osobně (různé semináře, školení, studium VŠ)?
- 5) Jakých chyb se podle Vás nejčastěji dopouštějí učitelé bez praxe? Můžete porovnat třeba to, jak byste k šikaně přistupoval/la na začátku své praxe a nyní? V čem by byl hlavní rozdíl?
- 6) Jakými osobnostními vlastnostmi by dle Vás měl pedagog disponovat, aby byl schopen řešit šikanu?
- 7) Jak se může projevit šikana jako zátěžová situace pro pedagoga?

II. Intervence:

- 8) Co byste učinil jako první pomoc v případě odhalení šikany?
- 9) Jaké projevy, znaky chování, už považujete za šikanu, a jaké ještě ne? Co Vás již jako pedagoga vede k zásahu?
- 10) Jak byste postupoval při co nejkompexnějším řešení šikany? Jaké strategie a metody volíte?
- 11) Které osoby je dle Vás nutné zapojit do intervence proti šikaně?
- 12) Jak mohou protagonisté šikany zkomplikovat nebo naopak napomoci vyšetřování?
 - a) Oběť
 - b) Rodiče oběti
 - c) Pachatel
 - d) Rodiče pachatele
 - e) Učitel

- 13) Co byste doporučil rodiči oběti a rodiči agresora v případě řešení šikany?
- 14) Jak byste postupoval/la v případě prevence tohoto jevu ve Vaší třídě?
- 15) Myslíte si, že si žáci uvědomují význam šikany? Případně, jak postupujete, aby byli žáci dostatečně informováni o šikaně?
- 16) Mnoho protispolečenských činů má v případě dětí posunutě hranice. Daří se Vám při práci s agresorem vnímat ho nadále jako dítě, kterému máte jako pedagog něco dát do života? Jaké pocity nejčastěji máte ve vztahu k agresorovi?

III. Motivy a příčiny šikany, osobnost pachatele a agresora:

- 17) Jak vnímáte motivy agresorů šikanování? Co si myslíte, že vede žáky k šikanování jiných spolužáků?
- 18) Můžete zkusit nastínit proces vývoje šikany? Jak se dle Vás takový jev může ve třídě objevit a jak se následně vyvíjí? (Můžete mi vylíčit fiktivní průběh příběhu dítěte, které se stalo obětí šikany).
- 19) Co vnímáte jako psychickou šikanu?
- 20) Jaké vidíte dlouhodobé důsledky šikany fyzické a šikany psychické pro oběť?
- 21) Myslíte si, že šikanování může mít dlouhodobé důsledky i pro agresora?
- 22) Myslíte si, že agresorem bývají častěji dívky, nebo chlapci, případně proč?
- 23) Jsou nějaké znaky, které jsou pro agresora typické? Něco, dle čeho by bylo možné určit potencionální rizikovou skupinu agresorů šikanování?
- 24) Jak si vysvětľujete absenci soucitu k oběti u pachatele?
- 25) Jak si vysvětľujete, že nějaké dítě uchyluje k týrání jiného, jaké si myslíte, že má tento jev příčiny?
- 26) Jsou nějaké znaky, které jsou pro oběť typické? Myslíte si, že existuje tzv. „typická oběť šikany“?

Příloha č. 2: Záznam rozhovorů

Rozhovor č. 1

1) Jak dlouho už vykonáváte praxi učitele?

No, víc jak dvacet let.

2) Měl/la jste za dobu svého působení zkušenosti s řešením šikany? (Kolikrát jste se s šikanou setkali?; Jaký byl nejzávažnější případ šikany, se kterou jste se zatím setkal/la a jak jste postupoval/la?)

Měla. Závažnější případ byl komplikovanější o to, že maminka učila na stejné škole jako já. Takže se k tomu dítěti muselo přistupovat jakoby přes kolegyni, což není nikdy dobře. Maminka si nechtěla připustit, že by její chlapeček šikanoval okolí, naopak se k tomu stavěla, jakože děti ubližují jemu a on vlastně chudák neví, co má dělat, protože si to na něj všichni vymýšlejí. Tak jsem si udělali teda třídnickou hodinu. Ty děcka se té kolegyně docela bály a nechtěly moc mluvit, ale pak někdo něco řekl a pak už jsme měli takový ten podklad pro to, aby ty děti začaly diskutovat, jak by se to vlastně dalo řešit. Předtím jsem samozřejmě mluvila s dětma, s takovejma různějma, jsem se jich třeba ptala, jestli se ve třídě něco naděje. Dá se dělat i sociometrickej dotazník, ale v tý době, kdy já o tomhle případu mluvím, to už je skoro patnáct let, tak se to ještě tolik jako neřešilo a nebylo, jak bych to řekla, nebylo tolik metod, jak na to vlastně přijít.

3) Jaký zdroj informací, se kterým jste za dobu své praxe při. šel/la do styku pro Vás je při řešení šikany nejcennější?

Určitě jsou dobrá školení, i to, co si člověk najde sám, to je fajn. Je docela i dobrý pohovořit si. My tady máme výhodu, že tady máme paní psycholožku, takže pohovořit si s ní. A tu jsme teda tady měli i před těmi patnácti lety a ona mi k tomu mohla dát takové ty svoje hypotézy z takových těch různých výpovědí, co se asi v tý třídě děje, takže využívám i tyhle konzultace.

4) Jak hodnotíte vzdělávání pedagogů, pomohlo Vám osobně (různé semináře, školení)? Případně připravila Vás na řešení této problematiky studium VŠ?

My si můžeme kurzy vybírat sami, to je dobrý, protože buďto jdete na lektora, který to téma umí dobře podat, nebo jen něco navíc zajímavýho. To je hodně přínosný, to jsem moc ráda, že to existuje, ale tam závisí na financích. Buďto vám paní ředitelka řekne, že to je únosný nebo, že máte teda smůlu. Taky to hodně záleží na čase. Ono, když je to dopoledne, tak se za vás musí shánět suplování, což je další věc, kterou škola nerada vidí. Lepší je, když je to o víkendech. Studium VŠ mě teda nijak nepřipravilo, ale tenkrát se o tom vůbec nemluvilo.

- 5) **Jakých chyb se podle Vás nejčastěji dopouštějí učitelé bez praxe? Můžete porovnat třeba to, jak byste k šikaně přistupoval/la na začátku své praxe a nyní? V čem by byl hlavní rozdíl?**

Tam je to těžký. Jako teď je vážně super, že je mnohem víc zdrojů, kde můžete čerpat informace. Potom, bylo i dobrý to, že jak se o té šikaně začalo mluvit, tak všichni najednou zpozorněli, že to doopravdy existuje a začalo se doopravdy. Byli jsme vysíláni na různá školení, museli jsme si pročíst informace, různou literaturu a opravdu se požadovalo, abychom se šikanou uměli zacházet a abychom ji uměli rozpoznat. Pak už docházelo k takovým paradoxům, že se za šikanování považovalo i takovýto pošťuchování. Jeden čas to bylo i v takovémhle tom extrému opačným.

- 6) **Jakými osobnostními vlastnostmi by dle Vás měl pedagog disponovat, aby byl schopen řešit šikanu?**

Určitě si myslím, že by měl mít sociální inteligenci. Od toho, si myslím, že se odvíjí ty další věci. Tím myslím, u pedagoga je důležité dávat si pozor na takovou tu, nevím jak to říct, podjatost... Prostě někdy jsou mu některé děti víc sympatické, než jiné. Je to tak prostě, tak je to i normálně u lidí. Je to tak i v kolektivu mezi spolužáky, ale ty děti by to na vás nikdy neměly poznat, který dítě je mu víc sympatický a který míň. Tam si myslím, že je taky docela problém. Já si fakt myslím, že by měl mít tu sociální inteligenci hlavně, od toho se všechno odvíjí.

- 7) **Myslíte si, že se řešení šikany, může pro pedagoga projevit jako zátěžová situace?**

Určitě. Samozřejmě, je to hrozný psychický vypětí, vykračujete po tenkém ledě, jde na věci, u kterých nevíte, abyste nešlápla vedle, abyste nepokazila víc. Abyste doopravdy vyšetřila, jestli je to šikana, jestli tam probíhá, abyste doopravdy udělala tohle. U toho agresora, usvědčit ho ze šikany, není taky žádná legrace. Jo, je to určitě zátěžová situace, určitě. A zvláště když rodiče s váma nespolupracují, tak to vůbec máte pak tlak z několika stran. Když to dítě rodiče brání.

- 8) **Jaký by byl Váš první krok v případě odhalení šikany, taková první pomoc?**

Jako první krok je nejdůležitější jakoby, třeba jak o tom přemýšlím, zjistit...záleží, jak to zjistíte. Když za mnou přijde dítě nebo je to nějak přeneseně. Tak když za mnou přijde dítě, že někde někoho šikanuje, tak se zeptám dál, jak se to děje a potom se zeptám dál i těch aktérů. Když za mnou přijde dítě, že je šikanováno, tak to už zase je jiný postup. Tak samozřejmě se s ním bavíte, proč je šikanováno, snažíte se odhalit ty aktéry. Ještě dobrá věc je, zeptat se nějakých nestranných svědků, protože někdy ty děti situaci viděj jinak, než ve skutečnosti je a někdy si skutečně i koledují. To se člověk ani nediví, že mu přes tu hubu někdo dal. Ale tak prostě co situace, zjistit nejmíc informací.

9) Jaké projevy, znaky chování, už považujete za šikanu, a jaké ještě ne? Co Vás již jako pedagoga vede k zásahu?

Tak ta šikana se musí opakovat, to je jedna věc. Další, že se nestále jakoby zesiluje, to je další věc a potom co je další burcující, že třeba nechce jít do školy a tak, ale burcuje i to, že to dítě je skleslý třeba, že tam sedí v té lavici a je vidět, že mu není zrovna do zpěvu.

10) Jak byste postupoval/la při co nejkompexnějším řešení šikany? Jaké strategie a metody volíte?

Vypátrat oběť a agresora, to je první. Většinou víte první o oběti. Pak ještě zjistit, kdo mu to dělá. Takže vypátrat toho agresora, toho největšího, protože někdy jich je třeba i víc. Tak toho, kterej to táhne. Když to shrnu, nejprve vypátrat co kdo proč. Pak informovat vedení, pak rozmluva s rodiči. Na základě vedení i rozmluva s psychologem. Pozvání si třeba Mozaiky nebo nějaké té organizace, která se těmito jevy zabývá. A sledovat ty děti. Spolupracovat, dávat hlavy dohromady.

11) Které osoby je dle Vás nutné zapojit do intervence proti šikaně? (rodiče, oběť, pachatel, psycholog?)

Určitě rodiče, to je hodně důležitý, pak ta oběť a určitě, pokud je to možný, zapojit i toho odborného pracovníka. A co se taky dělá, my tam třeba do té třídy zveme Mozaiku, to je zařízení, který dělá takový sociometrický průzkum. My si ho děláme i ve třídě, a když se nám něco nezdá, tak je dobrý si pozvat odborníky, který jsou specializovaný. Ono jich přijde víc, což je dobrý, a oni tu třídu v podstatě pozorují a z toho pak můžou vyvodit víc, než když jste tam třeba sama. To vám mohou některý věci uniknout, který jim, když přijdou ve dvou, ve třech, prostě neuniknou. Oni hrajou s dětma různé hry a přitom je vlastně pozorují a vyvozuj z toho. Sice vědí, na koho se třeba mají víc zaměřit, ale když jich je víc tak tu třídu vezmou i víc globálně. Vytvoří si tam nějakou síť vztahů. Tak ty je dobrý taky zapojit.

12) Jak mohou protagonisté šikany zkomplikovat nebo naopak napomoci vyšetřování?

a) Oběť:

To je těžký, to je případ od případu. Ten případ, co jsem třeba měla, tam se nedá říct, že by to nějak komplikovala. Jasně, když to vezmu takhle, je dobrý, když se za tu šikanu přestane stydět a chce s vámi spolupracovat, normálně o tom mluvit a nemá pocit, že je nejhorší na světě. To je super, když spolupracuje a mluví. Pak horší je, když oběť není oběť a třeba má jen hysterický sklony, tak tam je to pak těžký odlišit. Ale jak říkám, pro mě je velký plus, když s váma začně spolupracovat a mluvit. Většinou ty děti, který jsou šikanovaný, o tom něchtěj mluvit no. To je problém pak.

b) Rodiče oběti:

Tak zase, případ od případu. Některý rodiče jsou rozumný a snaží se té oběti pomoci a někteří zase to nechávají, jakože se nic naděje, protože za jejich mladejch let to bylo taky tak a nechtějí se tím moc zatěžovat. Nebo zase šlapou jak slon v porcelánu, že si třeba na ty děti i počkaj a začnou mlátit třeba toho, co šikanuje a pak třeba i řvou na děti, který za to ani nemůžou. Tak pak záleží no...jako stává se to, že takhle rodiče čekají před školou a berou to do vlastních rukou a že pak jako i to dítě začnou mydlit.

c) Pachatel:

Je dobrý, když ho dostanete na vlastní stranu a zlomíte ho, to je ideální. Ale tam záleží i na tom rodinným prostředí, jestli prostě ta rodina za ním stojí a bude říkat, co si ten učitel tam vymýšlí, ta kráva, která si na něj něco vymyslela, tak tam je to pak těžký.

Pak jestli ty rodiče k tomu přistoupí, jestli chtěj spolupracovat, tak pak je to dobrý

d) Rodiče pachatele:

To jsem říkala před chvilkou. Záleží, jak chtěj spolupracovat, jestli připustí, že je tam něco možný, že je třeba s jejich dítětem nějak pracovat.

e) Učitel.

Učitel může hodně pomoci. Může vyšetřit tu třídu, dát to všechno do pohybu, ale může tam taky napáchat víc zlo. Nemusí si toho všimnout, může ho to obtěžovat, tam je fakt tolik věcí, může být hysterickéj, takže najedou vybuchne a může ztratit tu možnost, kde navázal.

13) Co byste doporučil rodiči oběti a rodiči agresora v případě řešení šikany, na co se zaměřit?

No, určitě u toho dítěte, u té oběti, určitě na sebevědomí, aby prostě pracovali na sebevědomí a na takovým tom jakoby si víc věřit, tak aby pracovali na tomhle. Pak aby měl kolem sebe nějaký kamarády. On většinou ten, co má kolem sebe nějaký kamarády, tak si na něj moc nedovolí, protože ví, že má někoho za zády, kdo se ho zastane, to je důležitý. Kdyby to bylo vážný, tak bych jim zase doporučila pomoc odborníka, návštěvu psychologa. To samý i s agresorem. Určitě má v sobě něco, málokterý dítě je fakt zlý, takže určitě má v sobě něco, nějaký trápení, který prostě ventiluje tímhle blbým způsobem.

14) Jak byste postupoval/la v případě prevence šikany ve Vaší třídě?

Prevenci šikany v podstatě dělám tím, že za prvé, máme třídnický hodiny, takže si vyprávíme ve třídě co se děje. Pak je hodně důležitý, aby ty děti měly k vám důvěru, aby za váma přišly, co budete dělat. Takže budování té důvěry a tu si třeba i budujete

tím, že jezdíte i na výlety a třeba na školy v přírodě, že se jakoby víc poznáte. A potom dělám takový ty různé průzkumy, to, co já zvládnou rozluštit. Třeba takový ty miminka, človíčky, jak si to dítě zakresluje do stromu. To je strom a na něm jsou človíčky, někdo třeba na větví, někdo z něho visí, někdo je v koruně a ony se mají zakreslit, jak se v té třídě cítí.

Ještě si dělám s dětma takovej svůj osobní průzkum. (pozn.: Ukazuje mi tabulku s otázkami a jmény dětí: „Kdo mi pomáhá. Kdo mě zlobí.“ apod., kam si paní učitelka čárkami zaznamenává, koho děti u čeho kolikrát napsaly.) Tady si u každého dítěte vypisuju, abych věděla, jak jsou, u každého jsem si dělala čárky, abych u každého věděla. Pak si o tom případně s tím konkrétním dítětem mohu promluvit, tohle mu ukážu a co na to říká, jak se cítí. Jo, tam jde podle mě hlavně o tu komunikaci, aby to dítě nemělo pocit, že je v té třídě anonymní. Tahle si teda dělám kategorie a budu mít třeba napsáno Tereška K. tolikrát tohle, kolikrát kdo řekl, že půjčuje ty věci, kolikrát je tam, že vyrušuje, kolikrát, že mi nadává a tak.

- 15) Mnoho protispolečenských činů má v případě dětí posunutá hranice. Daří se Vám při práci s agresorem vnímat ho nadále jako dítě, kterému máte jako pedagog něco dát do života? Jaké pocity nejčastěji máte ve vztahu k agresorovi?**

Jako když ten agresor je potom schopnej přistoupit na to, že udělal chybu, nebo se snaží, aby něco alespoň vylepšil, tak potom k němu mám doopravdy ten vztah, že se k němu snažím chovat jako k dítěti. Ale pokud ten agresor pořád ničí ten vztah, protože je mu to prostě umožněno, buď to tím, že to škola umožňuje, taky to jde, že vám řekne, abyste se do toho nerejpali, že to jako není váš problém. Pokud se teda to dítě dál takhle chová, tak to je pak těžko s ním navázat něco. Pak už je to těžký, vy se můžete snažit sebevíc a to dítě vám dělá stejně naschvály, jako je to fakt těžký, protože on sebou pak stáhne i ten kolektiv, a ten, když je na něj dobře nastavenej, tak to jede. Potom už k němu přistupovat objektivně je fakt těžký. Skoro bych řekla nemožný.

- 16) Myslíte si, že si žáci uvědomují význam šikany? Případně, jak postupujete, aby byli žáci dostatečně informováni o šikaně?**

Jo, samozřejmě, že si uvědomují. Ale zase to máte jak v kolektivu. Někdo je rád, že do tý šikany nespádl, tak tomu agresorovi pomáhá. Někomu zase nemusí být ta oběť sympatická, tak se tváří jako mrtvej brouk. Někdo zase doopravdy, to musí být ale někdo statečnej, a jde a řekne to. Oni si děti uvědomují význam, ale jednají podle situace většinou, podle toho, co je dobrý pro ně často.

- 17) Jak vnímáte motivy agresorů šikanování? Co si myslíte, že vede žáky k šikanování jiných? Většinou je to taky nedostatek sebedůvěry, myslím. Potom, může tam být něco v rodině, nějaký okoukaný model a asi taky nějaká vnitřní nespokojenost, určitě je to vnitřní nespokojenost, proč to dělá, chce na sebe upozornit.**

18) Můžete zkusit nastínit proces vývoje šikany? Jak se dle Vás takový jev může ve třídě objevit a jak se následně vyvíjí?

Tak může to začít nenápadně, já nevím, třeba braním svačiny, nebo třeba schováváním věcí v šatně, tím to může začít a může to jít pře ničení věcí a potom třeba až k psychickým a fyzickým napadením. Jo, takže nejdřív bych řekla nenápadně a pak se to stupňuje. Ono to třeba dává i sílu těm šikanujícím, jak jim to jde.

19) Co vnímáte jako psychickou šikanu?

Ta si myslím, že je skoro i horší než ta fyzická. To je různý posmívání, teď jsou teda i ty šikany po síti, to je taky hodně častý. Psychická šikana jsou vlastně nadávky, podrážování neustálé, snižování sebevědomí. Tohle všechno je vlastně psychická šikana. Můžou to být i dopisy.

20) Jaké vidíte dlouhodobé důsledky šikany pro oběť?

Do budoucna všechno možný. Psychický onemocnění v nejhorsím případě. Doopravdy ztrátu nějaký takový ty důvěry, ztráta důvěry v ostatní, osamělost, ale i pomočování. No a do dospělosti se pak může nést psychická porucha. Může to být i třeba ztráta chuti k jídlu, může to vypuknout v anorexii.

21) Myslíte si, že šikanování může mít dlouhodobé důsledky i pro agresora?

Samozřejmě. Jemu to zvýší sebevědomí a okoukanou v podstatě jednu věc, která mu vyšla, takže si může po tom jako válec jezdit dál.

22) Jsou nějaké znaky, které jsou pro agresora typické? Něco, dle čeho by bylo možné určit potencionální rizikovou skupinu agresorů šikanování?

Někteří jako už doopravdy od pohledu vidíte, že se chovají jakoby nestandardně, že neustále něco negujou, že neustále ve třídě, když se někomu něco nepovede, tak se začnou třeba vysmívat. Takhle to by mohly být tyhleto znaky, ale to třeba často ani nepoznáte. Autor je tak inteligentní, že si dává pozor a nechce, abyste ho odhalila.

23) Myslíte si, že agresorem bývají častěji dívky, nebo chlapci, případně proč?

Tak u psychický šikany, tam si myslím, že by mohly být častěji i holky a naopak u fyzický víc kluci, ale celkově bych neřekla, že je mezi tím rozdíl, jestli je to kluk nebo holka.

24) Jak si vysvětlujete, že nějaké dítě uchyluje k týrání jiného, jaké si myslíte, že má tento jev příčiny?

To jsem říkala, že málokteré dítě je jakoby zlý a mnoho věcí má důvod v té rodině. Já si doopravdy myslím, že mnoho věcí se odvíjí od té rodiny, ta rodina tam je takovej ten základ. Oni i geny dělají hodně, taky můžou vlastně, hodně o tom mluví dost rodin, který si berou třeba dítě do pěstounské péči

- 25) **Jsou nějaké znaky, které jsou pro oběť typické? Myslíte si, že existuje tzv. „typická oběť šikany“?**

Taková typická oběť šikany, tu poznáte většinou podle toho, že něčím se odlišují od těch ostatních. Většinou ty děti hodně dávají na to, jaký máte oblečení, jaký technický vybavení, hodně dávají na to, jaký máte priority. To jako když se odlišujete od těch ostatních, tak můžete padnout někomu do oka. A taky jsou ty děti takový, jak bych to řekla, takový ty dobráci. Nejsou to takový ty silný, který dokáže někoho odprásknout. Když jako dokážou ty děti odprásknout nebo si z toho třeba udělat legraci, tak toho většinou ty agresori nechají. Ale když je to někdo, kdo je třeba i vzteklej, tak oni jako ještě víc popuzují. Můžou z toho mít čím dál větší legraci a může to vést k tomu, že oni neví, kdy se mají zastavit

- 26) **Jak si vysvětlujete absenci soucitu k oběti u pachatele?**

To je těžký, to je taková citová plochost bych mohla říct, ale to fakt bývá nejčastěji rodina, která jim nedává takový ty základní lidské hodnoty, ten cit k dalším lidem.

Rozhovor: 2

- 1) **Jak dlouho už vykonáváte praxi učitele?**

20 let

- 2) **Měl/la jste za dobu svého působení zkušenosti s řešením šikany? Případně, kolikrát jste se s šikanou setkali?; Jaký byl nejzávažnější případ šikany, se kterou jste se zatím setkal/la s jak jste postupoval/la?**

Měla jsem nějaké lehčí případy ve třídě, třeba, že někdo někoho prostě odstrkoval, nechtěl ho brát do party, to bylo nepříjemný, ale většinou to pak nějak vymizelo, nebo to nebylo tak výrazný, aby se to řešilo.

Řešila jsem šikanu, kdy jeden chlapeček ubližoval ostatním dětem. Začalo to nějak úplně normálně, takový ty klukoviny, jak se děcka předvádějí před třídou, vtipný poznámky a podobně. Pak za mnou chodily děti, že s ním nechtějí sedět, že jim bere věci a nechce jim je dát a směje se jim, když je hledají. Asi si myslel, že je to hodně vtipný, protože to dělal víc dětem ze třídy. Oni se na něj pak ale naštváli a nechtěli s ním kamarádit. Jeho to ještě víc štvalo a dělal to pořád, tak jako na truc. Navíc měl asi tři kluky, co mu pak pomáhali a tyhle srandičky dělali taky. Pak začal dětem dávat třeba i špendlíky na židle, zapíchlé do gumy, aby si na to sedli. Tahle mi tam začal tu třídu terorizovat. To už bylo hodně potom. Mluvila jsem s ním, že tohle teda dělat nemůže, ale vždycky z toho měl akorát legraci. Tak jsem to pak řešila s rodiči, ty ho teda pak nějak poslali k psychologovi a on postupně nějak zmírnil, byl jako zlejší na ostatní, nikdo ho neměl moc rád, ale fyzicky už je nechával. Tam to bylo těžký, já už nevěděla, co s ním dělat. Tam byl podle mě nějaký psychologický problém, ale rodiče

odmítli o tom se mnou mluvit, takže přes ně jsem nemohla nějak jít no. Tak jsem se snažila aspoň, ať ten zbytek děcek nechá... Oni se pak někam pozdějc odstěhovali, tak ani moc nevím, jak to s ním dopadlo.

A pak ještě moje osobní zkušenost se šikanou. Pozvali si mě do školy, že můj syn šikanuje kluka ve škole. Dostali jsme dopis, že se máme dostavit k řediteli. Tak jsme na něj doma uhodili, že jako ubližuju tomu klukovi. Sám říkal, že mu něco jako provedli, bouchli ho, ale že on se jim vysmívá nebo co. Bydleli teda kousek od nás, tak manžel vzal kluka a šli to tam řešit. Naštěstí teda tatínek toho ublíženého byl docela rozumnej. Zjistilo se, že on si teda stěžoval, ale taky se jako vysmíval. Takže to bylo oboustranný. Musím říct, že do svého syna bych to nikdy neřekla, i když je to hajzlík. Byli jsme teda pozvaný i do ředitelny a rodiče druhý tam nebyli. Jenom napsali dopis, na základě toho se to řešilo. Naštěstí to ředitelka řešila přes vyjasňování. Že kluci to už dělat nebudu, ale takové to moje první, že já půjdu do školy řešit šikanu svého vlastního kluka, bylo to hrozný. Ještě jsem byla na počátku těhotenství, to byl hroznej stres. Nikdo si to nedokáže představit, tu roli rodiče toho, který šikanuje. Byla jsem ráda, že se to vyřešilo, že ten tatínek tý druhý strany chtěl spolupracovat. Ten řiditel byl takovej jako lidovej a to bylo super, nebyl direktivní, hledal ten problém, snaží se vidět v dítěti to, co není jasné na první pohled, tak to má být.

Jako i předtím u těch svých menších případů odstrkování jsem se snažila s tou třídou dělat nějaké hry sociální a mluvit s dětma, u těchle malých to ještě šlo. Nebo jsem se snažila dávat ty děcka sedět s někým, s kým se mohli víc kamarádit a podobně.

3) Jaký zdroj informací, se kterým jste za dobu své praxe přišel/la do styku pro Vás je při řešení šikany nejcennější?

Určitě školení. Pak takovýto co si někde načtete, hodně se o tom mluví. Dost mi pomohlo třeba konzultovat ten případ s ostatníma, jak oni to vidí. U toho kluka, co šikanoval ostatní, jsem se bavila s kolegama a i s psychologkou.

4) Jak hodnotíte vzdělávání pedagogů, pomohlo Vám osobně?

Ty školení a různý semináře, když jsou k tomu tématu, tak určitě, ale moje vlastní studium mě vůbec nepřipravilo, buďto se to tehdy tolik ještě neřešilo, nebo to bylo hodně skryté, nevím.

5) Jakých chyb se podle Vás nejčastěji dopouštějí učitelé bez praxe? Můžete porovnat třeba to, jak byste k šikaně přistupoval/la na začátku své praxe a nyní? V čem by byl hlavní rozdíl?

V téhle době bych už asi dokázala odhadnout, kdyby se mi ve třídě vyskytovala šikana, jako všimnout si takových těch věcí, u kterých zpozorníte. Jako když se to dítě moc nekamarádí, poznámky o hodinu na jeho účet... Na začátku praxe bych to asi hned

důsledně neřešila. Člověk tou praxí a zkušeností může už pak odhadnout, ale zase si myslím, že tohle není jen praxí, je to hodně osobností toho učitele.

6) Jakými osobnostními vlastnostmi by dle Vás měl pedagog disponovat, aby byl schopen řešit šikanu?

To jsem teď říkala. Měl by tedy být určitě důsledný, empatický, to je hrozně důležité. Aby se do té oběti dokázal vcítit a nějak vhodně s ní komunikovat a ten útočník taky, může tam být něco citlivého. Jak jsem říkala, ono to není jen o té zkušenosti s tím problémem, ten talent to řešit, to je taky hodně důležité.

7) Jak se může projevit šikana jako zátěžová situace pro pedagoga?

Určitě, to v každém případě, to jak jsem měla něco ve třídě, tak to jsem pořád přemýšlela. Přemýšlet proč to někdo dělá, když jako třeba evidentně nemá navenek žádný problém, to je hrozný. Zjistit, jak to je, to není žádná sranda a neublížit u toho! Ty rodiče jak do vás pořád šijou, každá strana a vy musíte být nestranná a zjistit pravdu. Hrozný.

8) Co byste učinil jako první pomoc v případě odhalení šikany?

První krok, okamžitě to řešit s rodiči, hned bych si pozvala rodiče. Snažila bych se to řešit i v té třídě, jako promluvit si s žáky. Zjistit o tom víc, abych věděla, co vlastně musím řešit.

9) Jaké projevy, znaky chování, už považujete za šikanu, a jaké ještě ne? Co Vás již jako pedagoga vede k zásahu?

U takto malých dětí zasahuji, když někdo ubližuje psychicky nebo fyzicky spolužákovi. Teď se teda i různě natáčí, s tím jsem se ale moc nesetkala. Zasahuju vždycky, když to vidím a pak když je to opakovaně jako, tak už třeba i koukám víc, jak se k ty děcka k tomu odstrkovanému chovají a třeba se i snažím pak dělat nějaký hry a tak, to jsem říkala už.

10) Jak byste postupoval při co nejkompexnějším řešení šikany? Jaké strategie a metody volíte?

Když na to přijdu, řeknu to teda lidově, asi bych si nejdřív promluvila s každým zvlášť, pak teda rodiče. A snažila se dohodnout na nějakém postupu. Měla by být nějaká společná cesta těch rodičů, oběti, pachatele a pak toho učitele.

Jak jsme teďka řešili právě ten problém s tím chlapečkem. Přišli rodiče té oběti, jedné z nich a šli to nějakým způsobem řešit, jako prý jak to budeme řešit. Napadlo mě, že si pozveme i druhou stranu, rodiče toho chlapečka, který ubližuje a musím říct, že tihle rodiče s tím nesouhlasili, říkali, že to bude zbytečný, že každý bude hájit své dítě a k ničemu se nedoberem. Nesouhlasili s tím společným setkáním. Tak nakonec jsem tu měla maminku pachatele, s tou jsem to řešila, a skončilo to s tím, že ten kluk půjde k psychologovi, jinak se o tom se mnou odmítla bavit, to je těžký no. Tam to pomohlo,

on se zlepšil trochu, aspoň tak, aby ty děcka netorerizoval. Nevím, jestli mu něco dali, nebo co mu vlastně bylo.

11) Které osoby je dle Vás nutné zapojit do intervence proti šikaně?

Tak určitě oběť. Pokud je to v začátcích a učitel je schopen to vyřešit, tak i tak, asi by byl dobrý psycholog k tomu. Víc hlav víc ví a ty děcka je nutný nějak ošetřit a já si neberu na triko něco řešit jen z vlastního pohledu teda.

12) Jak mohou protagonisté šikany zkomplikovat nebo naopak napomoci vyšetřování?

a) Oběť:

Když se oběť bojí nebo je zahnaná do kouta, tak nemusí mluvit třeba pravdu. Zase když spolupracuje, je to plus no.

b) Rodiče oběti:

Tak ty, když se mnou spolupracují hlavně přes tu komunikaci s tím dítětem. Komplikují to, když to nechtěj řešit, nebo je tam prostě nějak nefunkční ještě k tomu ta rodina.

c) Pachatel:

Zatlouká, lže, často to třeba i sváděj na někoho jinýho.

d) Rodiče pachatele.

Ty se zastávají svého dítěte. To je problém, když nechtěj vidět to, že to fakt dělá, je to těžký pro rodiče.

e) Učitel:

Měl by to vidět tak jak to je, mohl by ale být ovlivněn tím vztahem k žákovi.

13) Co byste doporučil rodiči oběti a rodiči agresora v případě řešení šikany?

Tak ta šikana, je potřeba, aby se řešila. Ty rodiče toho dítěte, co ubližuje, by měli být důsledný. Vysvětlit si to s ním doma, případně navrhnout další péči, třeba návštěva psychologa. Těm rodičům oběti, bych doporučila asi to samé.

14) Jak byste postupoval/la v případě prevence tohoto jevu ve Vaší třídě?

Takže si každý den s dětma povídáme, snažím se ten kolektiv stmelit, aby tam prostě bylo dobrý klima v tý třídě a jakýkoliv konflikt hned řešit. Když se někdo k někomu chová špatně. Protože když se na něco přijde a řeší se to hned a pokud má to dítě dobře vytvořený vztah k tomu učitel, je to hodně.

15) Myslíte si, že si žáci uvědomují význam šikany? Případně, jak postupujete, aby byli žáci dostatečně informováni o šikaně?

Já si myslím, že teď ta osvěta je a ty děti vědí, o co jde, minimálně, že není dobře někomu ubližovat. To spíš ale jenom slyšej no, je rozdíl něco vědět a cítit.

Snažím se s nima diskutovat, povídat si.

- 16) Mnoho protispolečenských činů má v případě dětí posunutá hranice. Daří se Vám při práci s agresorem vnímat ho nadále jako dítě, kterému máte jako pedagog něco dát do života? Jaké pocity nejčastěji máte ve vztahu k agresorovi?**

Já se o to snažím, člověk by neměl škatulkovat, určitě. Snažím se najít v každém tom člověku něco dobrého, zvláště malé děti, tam je to prostě jen začátek života a ten život je dlouhý, spousta věcí se může změnit tím, že to dítě neodsoudím.

- 17) Jak vnímáte motivy agresorů šikánování? Co si myslíte, že vede žáky k šikánování jiných spolužáků?**

To dítě má nějaký problém, většinou, si myslím. Někaký problém ve výchově.

- 18) Můžete zkusit nastínit proces vývoje šikany? Jak se dle Vás takový jev může ve třídě objevit a jak se následně vyvíjí? (Můžete mi vylíčit fiktivní průběh příběhu dítěte, které se stalo obětí šikany).**

To je těžké, u malých dětí si moc nevím, kam to může zajít. Tak začne to nějakým pošťuchováním, vždycky když u toho není dospělejší. Pak nějaký bouchání, mlácení, slovní ubližování. Může to vyvrcholit ubližením na zdravý a psychice. Dítě se z toho může psychicky složit a může z toho být pořádná újma.

- 19) Co vnímáte jako psychickou šikanu?**

Opakované vysmívání se, urážení nejbližšího okolí, třeba rodičů, často tyhle malé děti často řeknou něco, ani nechtějí ublížit a není to moc citlivý, třeba to ani nemusí být šikana na počátku, ale když se to pak nabaluje a nabaluje a je to opakovaný, tak to už pro mě šikana je. Když mi pořád útočí na tu jednu osobu ve třídě.

- 20) Jaké vidíte dlouhodobé důsledky šikany fyzické a šikany psychické pro oběť?**

Důsledky, může z něj vyrůst člověk s nízkým sebevědomím, nebo se to může obrátit a on zase může šikanovat

- 21) Myslíte si, že šikánování může mít dlouhodobé důsledky i pro agresora?**

Určitě, když se to neřeší a prochází mu to, tak tak bude fungovat i dál, třeba šikana na pracovišti. Taky do vztahů se mu to může promítnout.

- 22) Myslíte si, že agresorem bývají častěji dívky, nebo chlapci, případně proč?**

Já bych to nedělila na pohlaví. Myslím, že spíš prokoukne u těch kluků, kde to není tak skryté. Holky to dokáží líp skrejt. Kluci se třeba někde pobijou, dojde k něčemu fyzickému a tam je to vidět. Ty holky to dokážou mnohem líp skrývat.

- 23) Jsou nějaké znaky, které jsou pro agresora typické? Něco, dle čeho by bylo možné určit potencionální rizikovou skupinu agresorů šikánování?**

Vždycky jsem si myslela, že to jsou takový ty vůdčí typy, který nelze přehlédnout, ale teď mám pocit, že to tak není. Že to může být i někdo, do koho by to člověk jako vůbec neřekl. To bývá často tak skryté, že se to podle mě nedá vypíchnout nějakými výraznými znakama.

Jako co jsem tak vypožorovala, ty opravdoví agresori, jsou často fakt inteligentní děti, nejsou hloupí. Mají to v té hlavě dobře srovnaný a dobře vědí, co dělají

24) Jak si vysvětlujete absenci soucitu k oběti u pachatele?

To nevím, asi to třeba i v rodině nemají nastavený tak jako to citlivý chování. Nebo si potřebuje něco dokazovat, tu sílu, za každou cenu a pak už je mu všechno jedno.

25) Jak si vysvětlujete, že nějaké dítě uchyluje k týrání jiného, jaké si myslíte, že má tento jev příčiny?

To dítě, který ubližuje je naštvaný na ten svět nějakým způsobem a prostě si to vybíjí na ostatních. A jak jsem říkala, myslím, že je tam nějaký problém v rodině, něco, co si sebou táhne.

26) Jsou nějaké znaky, které jsou pro oběť typické? Myslíte si, že existuje tzv. „typická oběť šikany“?

Často uzavření do sebe, introverti, ale taky to nemusí být pravda vždycky. Třeba jen nechtějí někomu ublížit.

Rozhovor 3:

1) Jak dlouho už vykonáváte praxi učitele?

Od roku 82.

2) Měl/la jste za dobu svého působení zkušenosti s řešením šikany? (Kolikrát jste se s šikanou setkali?; Jaký byl nejzávažnější případ šikany, se kterou jste se zatím setkal/la a jak jste postupoval/la?)

Vyskytl se mi před lety jeden zvláštní případ, ten hoch víceméně sváděl, aby byl šikanovaný, nebo víceméně takový ten klasický případ. Byl takovej silnější, ale to by snad tolik nevadilo, ale ze zvláštní rodiny byl, babička ho sem prostě stále vodila až ke třídě. Jo, byl už v páté třídě a babičko ho soustavně vodila, i když jsme na to upozorňovali, tak pořád. A děti se mu samozřejmě vysmívali, přesto že jsem to ve třídě řešila, i s rodinou pak. Pak ještě tohle, tam ho maminka strašně... jakoby nevhodně oblékala, velice nevhodně. Ona ho i nevhodně česala, prostě účes, měl takový kulatý obličej. Chodil jak Ivánek. Ty děti to pak víceméně svádělo a já si říkala, že to musím víceméně odstranit, samozřejmě, že ve třídě jsme to řešili, bavili jsme se o tom, ale to se víceméně neubráníte, aby ty děti neměly nějakou tu poznámku. Mě toho hocha bylo dost líto, protože on v tom byl nevinně. V podstatě byl malej, oblékala ho maminka. Vychovávala ho víceméně babička nejvíc. Pak už jsem to fakt chtěla řešit a pozvala jsem si maminku. Vysvětlila jsem jí, jaká je ta situace a proč vlastně ty děti si z něj víceméně utahují... posmívají. Ale tím, že to bylo opakované, tím se to muselo řešit jako šikana. Tam byl v podstatě jeden hoch, který ho vlastně hodně skrytě šikanoval, až pak jako škaredě, tak pak za to dostal napomenutí a důtku, to jsme řešili.

Jako on sám byl šikanovanej na zpívání, chodil do sboru. A tady zjistil, že by mu to fungovalo naopak a asi to chtěl zkusit z druhý strany, takže takhle...

Tady hned jak jsem to mamince řekla, tak tam rodiče zasáhli. Tam to bylo pak v pořádku. Pozvala jsem tedy i ty rodiče toho, jak se jmenoval? Martin, ten šikanovaný. Tam bylo velice těžké s maminkou jednat. Ona sice byla doktorkou stomatologie, zubní lékařka, takže tam by ty peníze asi byly, i když byla sama, jak mi říkala. Ale tak já jsem jí už vyloženě natvrdo řekla, že jsou tam obchody, kde se dá tomu dítěti koupit hezká moderní věc. Protože on třeba nosil takový ty kalhoty, široký, do půl lejteck, mažestráky, prostě bylo to hrozný. On jako chodil čistě, to jo, ale v dnešní době, je to tak osm let, to ty děti vnímají prostě jinak. Tak jsem mamince řekla, že ho prostě musí trochu strojit, že když nechce nic drahého, tak se dá tady zajít a je to stále takové modernější. Tak jako maminka se na tím nějak zamyslela a říkala, že se bude snažit. Ale ukončily jsme ten náš rozhovor tím, že maminka řekla no jo, ale mě je stejně líto těch mých svetříků po mě, tak i nadále ten Martin nosil ty její svetříky. Prostě maminka to chtěla využít. Prostě, tam to byl takovej uzavřenej kruh a nebylo z toho jak ven. Sice ty děti už si ho pak jako nevšímalý, byly poučený ode mě. Bavili jsme se o tom stále, ale on stejně, i když mu nikdo nic neřekl, tak byl vyčlenej. Byl vyčlenej prostě, ale tam za to teda mohla rodina. Co jsem měla problémy s rodiči, je vždy dobré tam mít svědka.

Pak jsem teda ještě jednou řešila kybershikanu bylo to opakované. Byly to dva žáci z mojí třídy. Jeden žák psal tomu svému spolužákovi přes počítač strašně sprostý urážky, opravdu škaredý. A tak jsme to řešili i s paní ředitelkou i s výchovnou poradkyní. Bylo mi navrženo, že bych mu měla dát napomenutí třídní učitelky. To bylo pak zajímavý ale! Když jsem si pozvala rodiče, abych to řešila i s nimi, tak v té době vlastně neměl to napomenutí ještě, jak to mělo správně být. No, a rodiče si na mě tenkrát přivedli právníčku, takže to bylo takový problematický. Oni to neuznali, jakože to nepatří do školy, že to bylo venku. No, ale dostal napomenutí, rodiče to tenkrát nevzali, a ten přístup byl celej špatnej. Ani to dítě nenapomenuli, nic. Přivedli si právníčku, že na to nemám právo, šilený. Takže s tím dítětem jsem vlastně ani nijak moc osobně nemohla jako hnout, když mi rodiče nedali za pravdu, neuznali to.

3) Jaký zdroj informací, se kterým jste za dobu své praxe při. šel/la do styku pro Vás je při řešení šikany nejcennější?

Určitě hlavně školení, těch jsme měli několik a pak útržkovitě z časopisů a máme tady výchovnou poradkyni, s kterou jsem se i radila, jak postupovat.

4) Jak hodnotíte vzdělávání pedagogů, pomohlo Vám osobně? Případně připravila Vás na řešení této problematiky studium VŠ?

Tak vzdělávání je dobré, určitě to má jako svůj význam. Když jsem já dělala vysokou školu, to nebylo ještě aktuální, nemluvalo se o tom moc, děti zlobily, možná lehké náznaky. Pak během let těch několik školení. Ale to vstřebáte sama i z televize, to ten život přinese, že víte tak jako jak postupovat.

5) Jakých chyb se podle Vás nejčastěji dopouštějí učitelé bez praxe? Můžete porovnat třeba to, jak byste k šikaně přistupoval/la na začátku své praxe a nyní? V čem by byl hlavní rozdíl?

To je těžko takhle posuzovat, když já jsem začínala, tak tam kde jsem byla, jsem neměla žádné problémy, vůbec, nevím, mě se zdálo...možná to člověk i jinak bral. Tam se mi učilo naopak moc dobře. Samozřejmě byly kázeňské problémy, ale nepotřebovalo to nic razantního.

Pamatuji si, že jsem tam měla jednu holčičku, která měla obrovský handicap, rozštěp patra a rtu. Hodně špatně mluvila, bylo to vidět, takže opravdu těžký handicap, vyslovovala jen samohlásky a to velmi špatně. Číst uměla, ale to vyslovování... Té se teda trochu smály, já jsem se o tom snažila s nima mluvit, je to tak a tak. Dneska bych se jí třeba víc snažila zapojovat, víc to dětem vysvětlit. Každopádně ona pak stejně šla do zvláštní školy, takže jsem to už dál ani moc nemohla řešit.

Ale tak celkově, možná jsem si té šikany nevšímala, protože jak teď nad tím přemýšlí, prostě jsem to nemusela jen vidět, nebo ty děti byly jiný, nevím. Teď jsem hodně pozorná a všechno hned jak vidím, tak se snažím zarazit...víc asi přemýšlím do budoucna, kam by to mohlo zajít.

6) Jakými osobnostními vlastnostmi by dle Vás měl pedagog disponovat, aby byl schopen řešit šikanu?

Tak trpělivost a důslednost na jednu stranu, pak určitě spravedlnost. To určitě, tak se jako zamyslet, i takový ten osobní přístup „než někomu něco řekneš, než někomu něco uděláš, tak si uvědom, jestli tobě by to bylo milý“...hlavně aby si to uvědomily „jestli tobě by to bylo příjemný, milý, to, co někomu děláš“... Možná to někde i pomůže, ale to já nevím, těžko se do těch dušiček dostaneme - ale myslím, že někde i jo, už když se o tom bavíme, oni často vědí, co říkám a myslím, že je tak jako už naučíte, že se dá jako.

7) Myslíte si, že se řešení šikany, může pro pedagoga projevit jako zátěžová situace?

No určitě, zcela určitě, mě to vadilo hodně. Pořád jsem na to myslela, jak to lépe řešit apod. takže urči, je to těžké.

8) Jaký by byl Váš první krok v případě odhalení šikany, taková první pomoc?

Hlavně by to dítě, které je šikanované, když dojde za tou učitelkou, že tam bude mít nějakou tu oporu, že tam najde odezvu. To si myslím, že by ta učitelka měla dát najevo, že je pro ně otevřená.

Já teda nevím, jak by to mělo bejt. Vždycky, když se něco projevilo, tak jsem si nejdřív promluvila s tím dítětem, vyslechla. Potom jsem si promluvila s tou druhou stranou, když teda jsem věděla, kdo to je. Potom jsme to i společně zkonultovali, jestli jedna strana mluví pravdu, druhá mluví pravdu, to je někdy těžký.

Vlastně loni jsem byla obviněná, že neřeším šikanu, ale to nebyla šikana. Jeden kluk. On si o to říkal, různě provokoval. On hledal kamaráda a nemohl ho najít, dělal to hrozně špatným způsobem. Tam naopak ty děti trpěly od něj. Pak už prostě ho měly plný zuby, a to nebyla klasická šikana tohle, jenom..to je hrozně těžký najít dítěti kamaráda, hrozně těžký. Tak jsme pozvali mozaiku, myslím, že ta řeší tyhle ty příběhy, tady s tou šikanou a dokonce mi řekli, že jsem to až moc řešila, tím, že jsem se mu snažila najít toho kamaráda a ty děti prý viděli, že on ve mně má tu velkou oporu, tím, že jsem mu toho kamaráda chtěla najít nebo jsem ho stále nějakým způsobem omlouvala a oni k němu cítili stále takový ten odstup a už věděli... A pak mu jednu prostě flákl na ŠVP. Protože on jim tam furt lezl, otravoval je, tak pak i fyzicky někoho strčil a on upadl a pak mu jí flákl. No ale to spíš bylo vyřizování mezi klukama, tak to bylo vždycky a bude, ale asi to nebyla šikana. On měl hodně zvláštní chování a maminka chtěla, aby byl přeřazen do jiné třídy a nakonec tedy jo.... Tam ty rodiče, tam byla chyba ve výchově – on třeba chodil každou přestávku, ale vážně každou, volat na chodbu mamince. Všechny přestávky! To taky není dobré, vymýšlel si a maminka pak taky šla proti mně. Ona ta práce s rodiči je těžká, když rodiče mají jiný názor, o kterým jsou přesvědčený no.

9) Jaké projevy, znaky chování, už považujete za šikanu, a jaké ještě ne? Co Vás již jako pedagoga vede k zásahu?

Tak samozřejmě zasáhnout se musí vždycky, když někdo na někoho útočí, jakkoliv. Tam se prostě nezaměřujete na to, jestli to je nebo není šikana. Pak tedy pokud je to opakovaný.... Psychická, fyzická šikana, to je jedno – ono se i říká, že ta psychická bolí víc než ta fyzická. Zasáhnout musíte vždycky a zjistit jak to je u těch složitějších případů je těžké, přijít tomu na kloub. Někdy ani ten šikanovaný o tom nemluví, ta situace je pro něj těžká, náročná – takže on si ani o pomoc neřekne. Tak spíš sleduji nadávky, a jak se k sobě chovají, tam zasahuji, vždycky všechno musíte řešit, určitě. Ale tak pokud ty děti už nějakou dobu máte, všímáte si o přestávkách toho jejich chování, tak poznáte většinou, že je něco špatně.

10) Jak byste postupoval při co nejkompexnějším řešení šikany? Jaké strategie a metody volíte?

To už se asi někde opakuji. Určitě ty pohovory s každou stranou, pak řešení určitě v kolektivu, přede všema. Někdy jsem to dělala tak, že jsme nejdříve mluvila v kolektivu a až pak jsem řešila individuálně.

Nemusím se hned ptát konkrétně, ale třeba „hele, včera, nestalo se něco tady, co by se stát nemělo?“ Oni už znejistí. A pak mezi 4 očima pokračuji třeba. Oni jak jsou nejistí, tak přijdou třeba sami taky.

11) Které osoby je dle Vás nutné zapojit do intervence proti šikaně? (rodiče, oběť, pachatel, psycholog?)

Rodiče, výchovnou poradkyni, pokud je to pak už věc větších rozměrů, tak i třeba tady máme Mozaiku na pomoc. To je organizace, která udělá test, průzkum v té třídě, myslím, že se jí docela daří odhalit ty hlavní agresory v té třídě

12) Jak mohou protagonisté šikany zkomplikovat nebo naopak napomoci vyšetřování?

a) Oběť:

Určitě hlavní roli. Ten, co je šikanovaný, je špatný když to v sobě drží, to je nejhorší, to se potom těžko něco dozvíte. Nejlepší je, když chce mluvit no.

b) Rodiče oběti:

Tak ty, aby to dítě nějak podpořili nejlíp a třeba i koukli, jestli se nenastala chyba někde jako i v té rodině. Jestli třeba, teď jen tak příklad, mu dávali nějaký prostor, aby se trochu otrkal, prostě všeho nebál a tak. Když se nechtěj zamýšlet a podpořit ho, je to chyba, oni jsou ty nejbližší většinou. To je pak smutný.

c) Pachatel:

Tak tady se málokdy přiznají a zapírají, to je asi nejhorší. Někdy se zase přizná hned, má třeba strach z rodičů a tak. Tak ten první, co jsem třeba řešila, tak ten ihned promluvil, když rodiče začli.

d) Rodiče pachatele:

Bud' to si rodiče uvědomí, že to to dítě dělá. Budou spolupracovat se školou a hlavně z toho doma vyvodí nějaký závěr, důsledek jako, že tohle není dobře. Každý rodič nějak ví, jak na své dítě. Hlavně úplně všechno co řekne, tak aby mu nevěřili. Každý rodič říká, že dítěti věří, ale ne. Já mám dvě děti. Ve škole byly naprosto vzorný, v pohodě, ale taky prostě každý dítě může zakopnout. Doma nám dcera vzala peníze. Chodila do první třídy. Věděla, kam si manžel dává peníze. Ztratila se tisícovka a tak jsme to řešili. Já uhodila na dceru a ona se po chvíli přiznala, že chtěla teda šetřit a koupit nám pak nějaký hezkej domeček. Tak jsme si s ní sedli a všechno vysvětlili a bylo to ok, nikdy se nic podobného neopakovalo. Tím chci prostě říct, že nebudu nikdy tvrdit, že moje dítě by prostě něco neudělalo. Nikdy jim do té hlavičky nevlezete, co se tam odehrává. Vždycky to musí mít doma pak odezvu, aby bylo jasné, že takhle ne. A pak taky teda všemu nevěřit. Říká se důvěřuj, ale prověřuj.

e) Učitel.

Tak ten je taky nějak hodně důležitý. Aby přišel, zkoordinoval to dohromady. Ve výsledku, aby se to teda nějak vyřešilo nějakým potrestáním nebo něco, protože prostě bez řešení to být nemůže, musí tam být řešení, nějaký závěr, jak teda budeme pokračovat dál. No prostě ten učitel je tady asi nejdůležitější, aby to všechno nějak šlo, jak by to mělo pak fungovat. No, a když neví, tak tady má poradce. Hlavně, tam je důležité zapisovat, když jsem třeba jednala s rodiči, tak zapsat, všechno zapsat. Vyplatí se to, ono se všechno pak dá překroutit a takhle to mám podepsaný.

13) Co byste doporučil rodiči oběti a rodiči agresora v případě řešení šikany, na co se zaměřit?

Tak asi v obou případech rozhovor s rodiči, ke kterým to dítě má vřelejší vztah, komu víc důvěřuje nebo si s ním víc povídá, nevím, jak to nazvat jinak. Pak to třeba probrat i s tím druhým rodičem, to určitě, ale hlavně nějak vytvořit takovou situaci, aby to dítě, jednak, buď to to přiznalo, nebo i to oznámilo, že ho něco trápí ve škole, nebo opačně teda, že někomu něco provádí. Jenže to většinou sami děti ne. To už pak, když to vyjde najevo, tak pak to teprve řeknou, samozřejmě žádný dítě, nebo nevím o něm, že by přišlo domů a oznamovalo, já jsem se tak choval k támhle tomu kamarádovi nebo spolužákovi ze třídy nepěkně a dělal jsem mu tohle a tohle... To nikdo doma neřekne, že jo, to až pak, když se to začne řešit a už tam jsou nějaký usvědčení. To se pozvou rodiče a pak to jede.

14) Jak byste postupoval/la v případě prevence šikany ve Vaší třídě?

Tak třeba teďka jsme měli školení, zařazovat takový ty sociální hry, pro to stmelování kolektivu, pro to, aby to dítě o sobě třeba i něco řeklo. V takových těch třídnických hodinách se dá dělat prevence, nebo se to dá organizovat, aby ten učitel vystupoval tak, aby ty děti věděly, že se na něj můžou obrátit, v jakékoliv situaci, ne jen té šikaně. Že za tím učitelem můžou kdykoliv s čímkoliv přijít a že to vyřeší spravedlivě, to je hrozně důležitý, na to jsou děti nejcitlivější. Cokoli, když trestáte nějaký chování nebo to chválíte naopak, tak jestli je to spravedlivý. Všechno lehce vycítí a určitě si myslím, taková ta „nej“ by měla být spravedlnost. Protože to je pro ty děti, myslím, nejdůležitější.

Co napomáhá stmelování kolektivu, jak se dělají tyhle adaptační kurzy, je dobré s nima jezdit ven, tam se kolikrát vyhrotí tyhle problémy různé, třeba ten Štěpánek jak pořád volal té mamince, tak tam se to projevilo celé. Ale i jiné.

15) Mnoho protispolečenských činů má v případě dětí posunutá hranice. Daří se Vám při práci s agresorem vnímat ho nadále jako dítě, kterému máte jako pedagog něco dát do života? Jaké pocity nejčastěji máte ve vztahu k agresorovi?

Ale jo, já jsem spíš taková, že to vyřeším, když je potřeba potrestám, ale pak se ho snažím brát normálně. Ne hned odsoudit, dávám další šanci. Jasně, dávám si zvýšený pozor a číhám, jestli se něco neopakuje, to ano, ale přistupuju k němu úplně jako normálně. Nemůže to člověk nechat v sobě a chovat se k němu škaředě.

16) Myslíte si, že si žáci uvědomují význam šikany? Případně, jak postupujete, aby byli žáci dostatečně informováni o šikaně?

Určitě, když se o tom ve třídě mluví, tak určitě ano.

17) Jak vnímáte motivy agresorů šikanování? Co si myslíte, že vede žáky k šikanování jiných spolužáků?

Buďto, jak jsem říkala, je někdo šikanoval, chtějí to zkusit. Nebo mají něco v rodině, nějaký komplex, nějakou situaci, kterou nedovedou řešit, tak to řeší tímhle tím způsobem. Většinou jsou tam nějaký takový ty, u takové té šikany natvrdo, třeba i to dítě v rodině trpělo, zažívá to opačně z druhé strany doma. Taky je to možný, že to vidí doma, tak to chce zkusit samo.

18) Můžete zkusit nastínit proces vývoje šikany? Jak se dle Vás takový jev může ve třídě objevit a jak se následně vyvíjí?

No, tak to vyplývá z toho, když to dítě je takové uzavřené, někdo to zkusil jednou, dobrý, nechal se. Řekne to kamarádovi, zkusí to kamarád, pak to zkusí oba naráz. První pokus prostě, když to vyšlo, proč ne dál. Proto je důležitý, aby když se to stane, ta oběť to musí jít hned řešit.

Měla jsem ve třetí třídě šikanu taky. To byl hoch, který prý holčičku v první třídě děsně miloval, ale ona si ho nevšímala a pak asi ve třetí třídě jí šikanoval, ale velice skrytě. On třeba ji uhodil, bouchnul, ale tak, aby to vypadalo, že do něj někdo strčil. Ta holčička si pak časem stěžovala doma, rodiče to zlehčovali, pak si ale začali všimnout, že to pramení hlavně od toho jednoho kluka a teď se na něj v závěru roku přišla maminka stěžovat.

Mrzelo mě, že holčička nepřišla za mnou, ale maminka říkala, že jí to nařídili, aby paní učitelku neotravovala. Ale pak, když už to bylo každý týden něco ošklivého, stupňovalo se to, přišli teda oni. On to dělal tak jako prefikaně, tak jako i přes kamaráda, aby to nebylo jen na něj. On to teda tenhle hoša nechtěl vůbec přiznat, ale pak teda ano. Byl v komunikaci se mnou hrozně málomluvnej. Rád tý holčičce fyzicky ubližoval, občas jí i nadával.

19) Co vnímáte jako psychickou šikanu?

Nadávky, posměšky, ironizování, to je taky docela hodně, s tím jsem se teď taky setkala. To přišel kluk do první třídy, myslel si, že všechno zná, všechno ví, a když jsem vyvolala slabší děti, kterým to třeba trvá, než začnou mluvit, tak to byla spoušť. Prostě útočil různými poznámkami, ironickýma, to bylo hrozný. Tak tady si musím zařukat, že se mi to podařilo odbourat, ale to jsem po něm tvrdě jela teda, ale pak se to odnaučil. Za rok jsme ho to teda naučila, ale bylo to těžký...soustavně jsem ho upozorňovala a používala jsem takový to „tohle by se ti líbilo, kdyby ti to někdo dělal?“; „Ale tohle ty děláš jim“! No a on si to pak možná začal uvědomovat, začal se chovat jinak. Ale tam myslím, že on byl i z rodiny zvyklej na takový ty ironický posměšky, no nevím, ale pak už to fakt nedělal.

20) Jaké vidíte dlouhodobé důsledky šikany pro oběť?

Může jí to hodně ovlivnit, může se stáhnout do sebe. Ty děti hodně trpí, hlavně, když se jim nikdo nesnaží pomoc, tak mají třeba hodně špatné vzpomínky, obzvláště na školu. Když už jste pak dospělá, tak většinou zůstávají ty lepší vzpomínky a na ty špatné se pak většinou zapomíná, ale tady právě naopak, to špatné může vystoupit úplně nahoru, takže pak se mu to zdá třeba i v noci, že to byly muka a tak.

21) Myslíte si, že šikanování může mít dlouhodobé důsledky i pro agresora?

Určitě, on si řekne, pokud mi to jednou prošlo...tak se mu to třeba i zalíbí a pak to praktikuje třeba i ve svém životě v dospělosti, třeba ve vztahu k manželce, to je různé.

22) Myslíte si, že agresorem bývají častěji dívky, nebo chlapci, případně proč?

Já nevím. Tohle, co jsem tak jako měla, tak holky, ty mají takový jiný problémy, vyčleňují. Třeba se mi stalo, holku, která nemá zrovna tyhle in oblečení, pomůcky apod. To jsem měla ten první stupeň. A Kluci, ty hodně řešej sport, to hodně, těm co to nejde, jsou často středem legráček bohužel.

23) Jsou nějaké znaky, které jsou pro agresora typické? Něco, dle čeho by bylo možné určit potencionální rizikovou skupinu agresorů šikanování?

Když už ty děti víc znáte, tak určitě. Většinou jsou to takové ty sebevědomé děti. Další takový ty vzteklý, který to nevydrží a někoho fláknou, ale tam to nemusí být zase taková ta promyšlená šikana. Některý to mají promyšlený, ale ty nejsou takový impulzivní, jako ty, co se naštvou a fláknou. Když to dělají stále, tak to je samozřejmě šikana, ale myslím, že horší to je tam, kde to mají skrytě, promyšleně.

24) Jak si vysvětlujete, že nějaké dítě uchyluje k týrání jiného, jaké si myslíte, že má tento jev příčiny?

Jak už jsem o tom mluvila, ten co šikanoval, byl šikanovanej ve sboru. Tam se měli starší starat o menší a oni toho zneužívali. On byl ale takovej typickej, on vybízel i oblečením, chováním. On byl od babičky zvyklý takovej ten mamánek prostě. Ta babička na něm nezanechala nic moc kladnýho, teda jako citově asi jo, ale pro tu společnost. Ona se mu věnovala, ale musíme si ve výchově říct zase „odsad podsad“, co mu jako ještě prospívá. Tento hoch ale nebyl pravej agresor, jako zlej, on to chtěl zkusit. Ale ty pravý, ty jsou skoro nemocný a to chování je většinou vidět, ale s těma nemám zkušenosti. No, takže prostě tak nějak.

25) Jsou nějaké znaky, které jsou pro oběť typické? Myslíte si, že existuje tzv. „typická oběť šikany“?

Tak o té jsem mluvila. Děti to taky mezi sebou vycítí, kdo se nedovede bránit, to oni na to mají ten organismus dobře vycvičený. Kdo je třeba uzavřenej, bojácnější a podobně.

26) Jak si vysvětlujete absenci soucitu k oběti u pachatele?

Já si myslím, že tam je zase prvopočátek rodina, snad, že tam viděly něco špatného, ale tohle nedovedu dobře posoudit.

Rozhovor 4:

1) Jak dlouho už vykonáváte praxi učitele?

Budu počítat, jo? Od roku 1982.

2) Měl/la jste za dobu svého působení zkušenosti s řešením šikany? (Kolikrát jste se s šikanou setkali?; Jaký byl nejzávažnější případ šikany, se kterou jste se zatím setkal/la a jak jste postupoval/la?)

V jednom případě jsem řešila problém, kdy přes sociální sítě holčina si vyřizovala účty, jako opakovaně. Protože opakovaný problém řešíme jako klasickou šikanu. Jedna holčina psala, já nevím, ošklivý věci, ovšem hnusný, skutečně hnusný vulgární věci o další na facebooku. K ní se to doneslo, rodiče si to otevřeli a já jsem ve škole řešila. Nejdřív jsem si svolala děti, pak rodiče, řešili jsme to i tím, že jsme potom šli na přednášku k policii na kyberšikanu, aby je víceméně vystrašili a uvědomily si, že prostě vše, co se odehrává na sítích, se týká všech. Takže preventivně jsem do toho ještě zařadila ten program kyberšikana u policie. Pravidelně sem tam tady zažívám takové ty výsměchy kvůli oblečení, kvůli mobilům a takovýmhle věcem.

Byl tady hošík, který se nemohl zařadit do žádné třídy, kde byl umístěn, byla tam paní učitelka, začínající, hodná všechno, ale neuměla tu situaci zvládnout. Hoch byl na nějakých vyšetřenech a zjistilo se, že má Aspergerův syndrom, ale myslím, že by se s tím dalo nějak pracovat. Ale tam byl taky problém, že i rodiče dětí bojovali proti jeho rodičům, že ho ve škole nechtěj a tak dál. No a vedení nic jiného nenapadlo, že půjde na měsíc ke mně a po měsíci se takhle bude střídát, co si myslím, že je úplně nejhorší. Tak on ke mně přišel do třídy a všechno dobrý, už někoho znal z fotbalu, nasadili jsme si mantinely, proč je tam a tak, všechno v pořádku a najednou, šli jsme na tělocvik a on neměl být kvůli nějaké akci a byla volná jen půlka hřiště, tak jsme si řekli, že tam zůstaneme jen na půlce.

Tak se šli převléct do šaten a najednou slyším hrozný řev, tak tam běžím a všichni se tam rvali, tyhle ty sportovci s tímhle Davidem, tak jsem se je snažila odtrhnout a on se na mě navěsil a kopal mě do holení, ve v očích jsem viděla, že tam vůbec není, že vůbec neví, kde je, úplně jakoby zešilel. Hrozný afekt. Tak jsem byla pokopaná, zbědovaná, pořád jsem se ho snažila setřást.

No, pak jsem si pozvala rodiče a řekla jsem jim, že z toho nechci jako dělat nějakou velkou aféru, jenom že mám teda pocit, že tam jde o něco víc, než jen vylít si zlosti, tak jestli už s ním měli takovýhle problémy doma. Tatínek na mě koukal a maminka hned, že ne a ne, úplně zděšená. Tak jsem teda říkala, že by k sobě měli být upřímní, protože to může být horší a jestli tam je nějaký psychický problém, ať ho řeší s psychiatrem. Pak jsem se teda doslechla, že ten kluk k dochází k psychiatrovi, to bylo na dalším stupni, a seká latinu.

No a s tímhle tím hochem, kterého tam implantovali, to byla naprostá pohoda. Víte, jak jednají tyhle děti s tím Aspergerovým syndromem? Oni prostě mají rádi přesnost, pravidelnost. Oni ho teda pak přesunuli na další školu, takže nevím, jak to s ním bylo dál, ale myslím, že kdyby se s ním pracovalo, tak se mohl krásně začlenit do kolektivu. Tam byla dva, který byli hodně proti němu, tak ty kdybych pak měla možnost si zpracovat... Tak se prostě neřešilo, jestli má nějaký pokřivení z rodiny, pozdě se tam přišlo na ten Aspergerův syndrom a ta situace už byla tak špatně rozjetá v té třídě, že t děti už byly pořád proti němu, za všechno mohl David, pak už se přidávali rodiče. Jinak teda nechce se chválit, ale tím, jak s těma dětma člověk pořád o tom mluví a pořád pro to všechno dělá, tak to je základ. Vždycky je musíte nějak usměřňovat.

Ještě mám případ dítěte. Ono je teda neoficiálně osvojené, ale rodiče mi to nechtějí říct, ale víme to. Chodí od první třídy k psychologce. Hyperaktivní, zoufalá neschopnost žít v kolektivu. My se tajně radíme s psychologkou a já teda oficiálně nevím, že je osvojený. Máme tady takový podezření s tou psychologkou, že tam

něco není v pořádku. To jsou rodiče, který už teda měli kluka, co sem chodil na základku, pak si osvojili tohle dítě. Hezký, milý, na první pohled, ale sebestředný a ještě je hyperaktivní a ještě je rozcupovaný. Tuhle jsme si s tou psychologkou tajně volaly a říkaly jsme si, že to tam úplně spěje k případu, jako byl v Chlumci, vzpomínáte před půl rokem? (tam si manželé osvojili kluka, taky si ho rozcupovali. Pak viděli, že to rozcupování je v pokročilém stádiu, tak mu maminka nastavila nějaký regule, to se mu nelíbilo, tak jí zabil, že s tím tatínkem si bude žít dobře, když jim nebude zakazovat.) No a my si říkaly, že tenhle Honza k tomuhle spěje taky, protože, když ho bude pořád takhle rozmazlovat, tak kam to povede. Tenhle tejden přinesl takovejhle vrtulník. Já jím pořád říkám, ať si nenosí do školy drahý hračky, že to nedělá dobře. Tohle jim řeknete v pátek a v pondělí tam má takovejhle vrtulník. Oni mu nekladou žádný mantinely, ani překážky. Jako dopadne to tak.... Oni za mnou nechoděj ani na schůzky, ani na rodičovský, oni mě nechtěj slyšet. Tak jsem jí jednou takhle odchytila, maminku a říkám jí: „Já nevím, jestli to víte, ten Honza má moc peněz ve škole, on má třeba každé den 200, nakupuje dětem věci, hostí je, ale pak třeba druhý den za to chce peníze.“ Maminka se tak jako zalekla, byla červená, zahrnala jsem ji do kouta a řekla, že jim bere peníze. Takhle to začíná, takhle to půjde dál.

Začne to tím, že jim bere peníze a pak v pubertě mu začnou něco zakazovat a jemu se to přestane líbit a začne boj. Tam skrytě řešíme s tou psychologkou, jak s ním pracovat. Naposledy mi psychologka řekla, že si pozvala tatínka a prý tam plakal, že mu nic nechtěj zakazovat. Toho kluka mají osvojenýho, nevíme co má za sebou, je teď ve třetí třídě. Oni mají hodně peníze, chlapeček má všechno.

Byla veškle studentka a bavili se, jaký jsou profese a Honza: „Maminka se válí doma, nepracuje, táta vydělává hodně peněz, tak se válí doma a nedělá nic.“ Tam rodiče dělají hrubou chybu za hrubou chybou, tam dojde k problému jednou. To je strašně nebezpečná záležitost. Má i tendenci, tím jak je doma sebestředný a chce to uplatňovat i ve škole. Shodou okolností, tam kde bydlej, tam se kamarádí s klukem, kterej je z obzvlášť tíživého prostředí, věčné konflikty a věčné hádky. A on toho kluka hrozně zneužívá, všechno za něj dělá. Já bych potřebovala vytáhnout ty rodiče sem, oboje, abych si s nima promluvila. Tahle maminka, samoživitelka, toho Lukáše, mám to podezření, občas strčí k tomu Honzovi, on se tam u nich nají a je spokojená. Tam prostě vůbec s ní nejde mluvit, něco jí říct a s tím klukem, ten na něm tak visí, že má pocit, že je všechno v pořádku, ten nepřizná problém. A ten Honza, tam to jde špatně, ta výchova je hrozná. Ta psychologka my říkala, že dělala psychotest tomu matkovrahovi z toho Chlumce a ten Honza má stejný příznaky.

3) Jaký zdroj informací, se kterým jste za dobu své praxe při. šel/la do styku pro Vás je při řešení šikany nejcennější?

Byla jsem na několika školeních ohledně šikany, to už nevím ani kdo to přesně organizoval, to jsme měly třeba společnou tady ve škole nebo jsem byla i individuálně na různých školení, a to teda pro mě mělo největší přínos, informace pro děti týkající se šikany a kyberšikany, to bylo od té policie. A to bylo konkrétně i s příklady, skutečné příklady dětí z Hradce, které v tom vystupovaly.

4) Jak hodnotíte vzdělávání pedagogů, pomohlo Vám osobně (různé semináře, školení)? Případně připravila Vás na řešení této problematiky studium VŠ?

Vzdělávání mi určitě hodně pomohlo. Každý vzdělávání, který se týká šikany, je pomoc pro učitele, protože někdy mě nenapadne ani takový řešení, se kterým by přišli třeba psychologové nebo se s tím někdo setkal.

5) Jakých chyb se podle Vás nejčastěji dopouštějí učitelé bez praxe? Můžete porovnat třeba to, jak byste k šikaně přistupoval/la na začátku své praxe a nyní? V čem by byl hlavní rozdíl?

Víte co, já jsem studovala v době, kdy ještě takhle šikana nebyla. Jedna se to nepojmenávalo a jednak to bylo takový to klasický zlobení, ale tahleta klasická šikana, opakovaně týrání, opakovaně ubližování, to prostě nic takového nebylo, to nebylo normální, bylo normální klasický zlobení, který jsme vyřešili natotata buď domluvou nebo prostřednictvím rodičů nebo výchovným opatřením.

Teď si toho víc všímám, protože už vím, jak se definuje šikana, takže teď už to víc sleduju, dřív jsem to tak nesledovala, protože když jsem se k něčemu dostala, tak to bylo takový to klasický zlobení a hned jsem to vyřešila, ale teď jak se o té šikaně víc mluví a víc jsem proškolená, tak ty věci si opravdu víc sleduju, jakmile třeba vidím třeba i náznak k tomu, že by to mohlo tímhle třeba i jednou skončit, tak to hned řeším, hned, to nenechávám prostě dlouho, hned, a takhle to i na schůzkách rodičů říkám že to budu sledovat, že chci od nich spolupráci, že i výsměch, že ten už můžu brát jako začátek šikany a že moc chci aby se mnou spolupracovali v této oblasti. A taky těm dětem při třídnických hodinách stále vysvětluju, že podstata není v tom, že někdo má nový rifle a značkový rifle a že rozumný rodiče vědí, že děti rostou a že jim nebudou kupovat značkový věci, protože by byly za půl roku odnošený, že další věc jim třeba říkám, že mobil slouží k tomu, abych se dorozuměla s rodiči, nebo aby o mě rodiče věděli, takže není třeba, aby měl všechny vymoženosti a že stačí úplně k tyhle komunikační síti nějaký jednoduchý. Takže pořád těm dětem se snažím o třídnických hodinách tohle vysvětlovat. Tak je důležitá hodně prevence.

6) Jakými osobnostními vlastnostmi by dle Vás měl pedagog disponovat, aby byl schopen řešit šikanu?

No empatie asi, tam je asi nejdůležitější ta empatie, protože když se musíte umět na ty děcka naladit a pak teda nějaká důslednost, jako hranice.

7) Myslíte si, že se řešení šikany, může pro pedagoga projevit jako zátěžová situace?

Strašná psychická, časová, nesete si to domů ten problém, pořád přemýšlíte, jak byste to měla řešit, co je špatně, to je neskutečná zátěž pro učitele. Fakt psychická, časová, administrativní, to je pořád. A pořád v té třídě musíte být tak jako ve střehu.

8) Jaký by byl Váš první krok v případě odhalení šikany, taková první pomoc?

První, okamžitě si svolávám děti, rodiče, je možný i přizvat výchovného poradce, teď je určitě dobrý a to už jsme se přesvědčili několikrát, kolegyně dá za pravdu, když řešíte takovýhle problém s rodiči a máte pozvané lidi z obou stran, aby u toho byl někdo jako svědek, buď výchovný poradce, nebo kolegyně, protože pak je to názor proti názoru a tam je potřeba prostě vytvořit pole, silnější pole u toho, kdo je oběť. Ještě jsme dělali zápisy vždycky, aby to pro ty rodiče, který vlastně mají toho viníka doma, aby to na ně působilo trošku víc úředněji, aby pochopili, že ten problém je závažnej, že se řeší, že to není jen takový povídání.

9) Jaké projevy, znaky chování, už považujete za šikanu, a jaké ještě ne? Co Vás již jako pedagoga vede k zásahu?

Mě už stačí výsměch, takový to posmívání, taková ta psychická šikana, ta mě přijde hrozná, protože od té psychický šikany se pak už odvíjí fyzická. Jakmile tohle to začnou zkoušet a to dítě si to nechá, když si zalézá do své ulity, to je všechno špatně.

10) Jak byste postupoval při co nejkompexnějším řešení šikany? Jaké strategie a metody volíte?

Já opravdu začínám tak, když tu třídu převezmu, začínám různými sociálními hrami, abych viděla, tak trošku si udělala představu o postavení těch dětí ve třídě, poznala je. Pak začnu sledovat, kdo by k tomu mohl mít sklony a kdo by mohl bít tou obětí. Za další, snažím se s nima hodně jezdit a chodit, abych to mimoškolní prostředí i viděla, jak ty děti se k sobě mají, školy v přírodě a takovýchle další věci, tam hodně poznáte. Další věc poznáte, když třeba někam jdete a řeknete, tak si udělejte dvojice, pracujete skupinově ve vyučování, já s ním nechci bejt, já s ním nechci dělat, to jsou všechno už signály pro vás, řeknete, udělejte si dvojice a pořád vám zůstává jedno dítě samotný, tak to už začínáte věřit, že v té třídě není něco v pořádku, pak nastupují tyhlety sociální hry na podporu, stmelení,

krabička důvěry. Pak když už prostě vidím, že se to tam začíná rýsovat, hned volám rodiče, nejdříve se s nima zkusím domluvit, když vidím, že třeba rodiče jsou slušní, že jim to třeba doma ujelo.... Tak se domluvíme na nějaké spolupráci, mezitím ještě sepišu spolupráci já s dětma, takže se domluvíme na nějaké spolupráci, napíšeme to jako důležitý doklad a podepíšeme se tam všichni, že to budeme dodržovat. No, a pak už postupuju hodně razantně, jestliže se ta situace nezmění, výchovná komise, výchovná poradkyně, psychologka, ředitelka, sociální odbor a mezitím ještě tisíc preventivních akcí jako s tou policií. Snažím se všechno chytout v náznacích, nenechat to dojít daleko, jako, když ta učitelka s tou třídou pracuje správně jako třídní učitel, tak se to podle mě nemůže stát tak, aby to došlo do nějaké hodně těžké formy. I když se to děje mimo školu, stejně ty signály cítíte ve škole. Jako když ta učitelka pracuje s těma dětma od prvopočátku, co je dostane, s tím, že stmelujete ten kolektiv, sledujete to rozvrstvení kolektivu a pracujete s tím, vytváříte důvěru, mezi vámi a dětmi a mezi vámi a rodičem, to je strašně důležitý, aby ta důvěra byla všude, tak by se to nemělo dostat až tak daleko.

11) Které osoby je dle Vás nutné zapojit do intervence proti šikaně?

Děti, rodiče, výchovnou poradkyni, někdy i psychologku, která bývá na školách třeba jednou týdně, ale to nevadí, stačí na telefonu se s ní poradit, nebo v době konzultací za ní přijít. Potom jsou další odbory, který taky využíváme pro poradu, to je třeba sociální odbor na místě, PPP ta moc tady nefunguje, ta funguje, když jako v poruchách učení a tak.

12) Jak mohou protagonisté šikany zkomplikovat nebo naopak napomoci vyšetřování?

a) Oběť:

Třeba nechce tu pravdu přiznat, protože se bojí, že jo, tak tam je potřeba nejdřív s tou obětí pracovat, aby se nebála, a těch forem je několik, buďto, nepřiznat, že ona mi to všechno řekla, vyloženě to utajit, aby to nebylo takovýto práškačství a děti mu to nevracely, ale v každém případě napomocť může důvěra, já třeba mám ve třídě každý rok, takovou tu krabičku důvěry, jakmile někdo má i jen nepatrný problém s někým, ani to nemusí být šikana, může to být začátek šikany, házou lístečky nebo vědí, kdy jsem tady sama, mohou zaklepat a přijít i mimo vyučování za mnou ráno, odpoledne a ten problém klidně anonymně vyřeším.

b) Rodiče oběti:

Sednete si s nima sama a řeknete, co se stalo, oni většinou jsou rádi, že se jim snažíte pomoci.

c) Pachatel:

Hodně zapírá, tam je potřeba zjistit důkazy, když nejsou důkazy, tak to dělám třeba formou anonymního psaní, že dělám třeba k tomu problému různé sociohry podle kterých to pozná už, potom mám tu krabičku a řeknu vyjádřete se mi sami každý, jak to vidíte a tam mu potom dokážu, podívej se, tady deset lidí píše, že tě vidělo, jak ubližuješ, tohle je pro mě důkaz a od toho už jedu, rodiče podívejte se, musíte mít pořád něco v ruce, protože ani ten pachatel ani ty rodiče to nechtějí přiznat, nebo to zlehčují, že je to klukovina, není jako tohle všechno se musí řešit od počátku

d) Rodiče pachatele:

S rodičema pachatele je třeba hodně mluvit, nejprve můžete s nima zkusit sama, ale mám takový zkušenosti, že rodiče hodně hájí své děti, takže fakt je lepší dát hned výchovnou komisi, kde teda je učitel, druhý rodič. Tam je třeba udělat trochu výchovný opatření, takovou jako výchovnou úřední komisi, aby se trochu zalekli, že musí s tím dítětem pracovat.

e) Učitel:

Je to hrozná zátěž psychická pro člověka, strašná zátěž úřednická, ale všechno se to vrátí pozitivně, že z té třídy se fakt vytváří kolektiv jako dobřejch dětí, který k vám mají důvěru.

13) Co byste doporučil rodiči oběti a rodiči agresora v případě řešení šikany, na co se zaměřit?

Rodiči oběti bych doporučila stále budovat, důvěru, aby to dítě bylo schopno se jim svěřit, a budovat důvěru i mezi rodičem a učitelem. Pokud to rodič zjistí, měl by se okamžitě obrátit na učitele, nebát se, abychom si to vyříkali, jakou cestou budeme postupovat, spolupracovat.

14) Jak byste postupoval/la v případě prevence šikany ve Vaší třídě?

Tak já postupuji jako prevenci pořád, dělám sociohry, dělám tuhle tu linku důvěry, dávám jim možnost za mnou kdykoliv přijít, zařizuji jim tyhle různé besedy, já tu prevenci dělám nepřetržitě a nic nenechám jako náhodě, tak dlouho až je to problém řešit.

15) Mnoho protispolečenských činů má v případě dětí posunuté hranice. Daří se Vám při práci s agresorem vnímat ho nadále jako dítě, kterému máte jako pedagog něco dát do života? Jaké pocity nejčastěji máte ve vztahu k agresorovi?

Samozřejmě, že už k němu nemám tu důvěru, ale tu šanci mu chci dát, říká se důvěřuj, ale prověřuj, stále prověřuj. A pro učitele je důležité mít i tu zpětnou

vazbu, proto já mám tu krabičku, proto já jim dávám možnost tu krabičku, já jim dávám svou emailovou adresu a říkám pište mi, pište mi klidně z cizího mejlu, založte si, já nepotřebuju vědět, kdo to...potřebuju vědět, že nějaký problém je. Přijďte za mnou kdykoliv, oni vědí, že já tady ráno sedím, odpoledne tady sedím, kdykoliv mohou přijít, pořád musíte mít zpětnou vazbu, jestli se něco neděje, aby vám třeba něco neuniklo v té třídě.

16) Myslíte si, že si žáci uvědomují význam šikany? Případně, jak postupujete, aby byli žáci dostatečně informováni o šikaně?

Ale jo, když s nima pořád mluvíte, jsou třídní, který to neřešej, ale já teda opravdu kdykoliv můžu, tak ten problém s nima řeším, říkám to i na příkladu, kam se to až může dostat, každou tu drobnost prostě řeším, asi jsem někdy k těmhle těm dětem, který to berou jako drobnost, klukovinu, protivná, ale nechci to nechat takhle rozjet.

17) Jak vnímáte motivy agresorů šikanování? Co si myslíte, že vede žáky k šikanování

Tak motivů je víc, jednak nějaké léčení svých mindráčků, svého neuspokojení nebo dokazování si síly, hodně mám třeba zkušenosti, hodně to dělají děti, které rodiče táhnou k vrcholovému sportu, takový ti přehnaně motivovaní, já jim říkám ostroloktáři, kteří chtějí pořád vítězit, to poznáte přesně, když se vám vytvoří třída, kdo třeba hraje hokej nebo třeba fotbal, ale tak jako výkonnostně, oni chtějí za každou cenu být mezi jedničkama ve třídě a využívají prostě každý i nekalý situace k tomu, aby se dostaly k tomu prvenství a jakmile jim někdo skřípne vlásek, tak už prostě začnou. Takže tam je několik motivů, léčení mindráků ale tak i uspokojení potřeb rodičů. A potom další věc je, a s tím se teda už nic v poslední době nedá dělat, je úplně rozdílný sociální situace v rodině a kult značek. To je neštěstí. Někdo má něco lepšího než druhý a už to jede. Ale to vidí z domu, rodiče taky chtějí mít lepší auto než kolega z práce, takže to už je taková ta, vyloženě se kopíruje ta situace v rodině.

18) Můžete zkusit nastítnit proces vývoje šikany? Jak se dle Vás takový jev může ve třídě objevit a jak se následně vyvíjí?

Proces vývoje šikany, to jsem Vám teď vyprávěla, že se nejdřív tyhle agresori hledaj, děti k sobě, pak zjistěj, že jim to takhle nevyhovuje, hlavně ty se zdravým sebevědomím zjistí, že se s ním kamarádit nechtějí a odcházejí. Přichází až k tomu nejslabšímu, i když on cítí, že to není partner pro něho, ale zbyde pak už na něj a on si na něm dokazuje a už to jede.

19) Co vnímáte jako psychickou šikanu?

Výsměch ponižování, napadání, že má člověk něco horšího, než by mohl mít, to je všechno psychická šikana, nebo, to jsem jednou taky měla, vysmívání se rodičům za povolání, že nejsou vysokoškoláci třeba.

20) Jaké vidíte dlouhodobé důsledky šikany pro oběť?

Neskutečně, ten člověk může být už psychicky narušený do konce života, protože se to už stále pomatuje, má to zakořeněný, že v nějaký určitý sociální skupině je ten outsider, no a může mít už tak narušenou tu psychickou soustavu, že to skončí někdy až později nějakou sebevraždou, protože se začnou přidávat další problémy, třeba sebevědomí, už si ten člověk začne říkat, tak já jsem asi úplně neschopnej, třeba to nenazývá šikanou, je mi ubližováno protože jsem neměl to a to, teď se mi přihodila takováhle událost, tak já jsem asi opravdu k ničemu já tady nemám co dělat na tom světě.

21) Myslíte si, že šikanování může mít dlouhodobé důsledky i pro agresora?

Negativně ho ovlivňuje strašně, protože když vidí, že mu něco projde ve škole, tak jednou v životě, prostě bude se stupňovat, jako proto se už hned v těch školách musí zarazit tohle to, protože ten člověk je uspokojenej, ale to uspokojení trvá nějakou dobu a on chce nabalovat další a další, on se chce uspokojovat dál a dál z toho, že má převahu nad někým, no a pak bývá z těchto lidí buď velký kriminálník anebo člověk, kterej ovlivňuje negativně lidi v okolí, ale nemusí to skončit kriminálním případem, rozumíte mi, může z něj být hrozně špatnej šéf, negativní šéf, agresor, arogantní, totéž i doma v rodinném prostředí. Jakmile se mu v mládí neudělá stopka, nedají se mu mantinely, takhle se prostě v životě člověk chovat nesmí, tak to bude zkoušet víc a víc a bude pokračovat. Moc chutná jak se říká, bude zkoušet dál.

22) Myslíte si, že agresorem bývají častěji dívky, nebo chlapci, případně proč?

Ve většině případů jsem neměla klasickou šikanu a ve většině u těch začátků, to byli kluci, ve dvou případech, co si vzpomínám, to byla holka, ale byly to takový, u nich bych viděla ty shody, byly to holky takový hodně průrazný, hodně dominantní, který si už věřily od mala, to znamená že v té rodině jim bylo vštěpováno vysoký sebevědomí, ale vždycky tam byl nějaký problém, u jedný to byl problém sociální, maminka alkoholička, servírka, která si vždycky přivedla domů pány a v druhém případě to bylo páté dítě po čtyřech klukách, takže vymodlená holčička, velice už věkově starých rodičů a všichni ji tam obletovali, a ona si tam vytvořila strašně jako vysoký postavení a víte koho začla vlastně jako první drezírovat? Svoji babičku. Protože to byl ten nejslabší článek v rodině, ta si

to nechala líbit. A pak to začla zkoušet tady na jednu holčinu, to byla zrovna kolegyně dcera, to jsem zastavila, jenže rodiče neuznali chybu, tak ji dali do jiné třídy, nejjednodušší řešení, že jo.

Tak u psychický šikany, tam si myslím, že by mohly být častěji i holky a naopak u fyzický víc kluci, ale celkově bych neřekla, že je mezi tím rozdíl, jestli je to kluk nebo holka.

23) Jsou nějaké znaky, které jsou pro agresora typické? Něco, dle čeho by bylo možné určit potencionální rizikovou skupinu agresorů šikanování?

No, já mám teda zkušenosti na tom prvním stupni s takovýma těma klukama, který jsou z těch rodin, který je vedou k vrcholovému sportu, k tomu za každou cenu vyhrávat, já jim říkám mrtvolkáři, ty jsou schopní jít přes mrtvoly, aby byli první, aby byli nejlepší, tak na ty si dávám teda velkýho majzla, protože oni nejsou vedeni jen z těch rodin, ale i od trenérů za každou cenu vyhrát, jestli dobře nebo špatně, jestli takové metody, to je bohužel doba, že v současný době nejdete dělat rekreační sport, jdete to dělat proto, aby ty oddíly byly první, to jsou základy, kde oni je vedou k tomuhle mrtvolkaření, ty rodiny si myslej, že budou mít velkýho fotbalistu, kterej bude vydělávat velký peníze a v nich se kumuluje ta potřeba nebo to vysoký sebevědomí a ta potřeba být vždycky nejlepší, za každou cenu, tak na tyhle si teda dávám velkej pozor.

Potom si dávám pozor na děti, který jsou z hodně bohatých rodin, kde to bohatství nenačerpali generacema, ale náhle, nějakajma únikama, tak tam vidím, že už je křivost v tý rodině a bojím se, že to dítě kopíruje tu křivost tý rodiny, na ty si taky dávám pozor, ale jinak jako, že by měl nějaký znak, to já spíš ze zkušenosti se na tyhle lidi dávám pozor, ale že by byl nějakaj znak typickej pro ně, bych neřekla. Ono většinou to končí v těch třídách tak, že tyhlety děti mají chvíli kamarády, tyhle děti. Jenže potom se od nich začínají odtahovat, protože nechtěj, aby je pořád někdo dirigoval, takový ty zdraví jedinci se začnou od nich odtahovat a oni, si pak ve třídě vyhledávaj tu nejslabší oběť, která je poslouchá, půjdeme tohle, budeme dělat tohle, tohle nedělej, tohle nenos, tohle je příšerný, to děláš ostudu a zůstane jen ten nejslabší u nich a pak vidí, že on ho poslouchá a začíná být ho usurpovat.

24) Jak si vysvětlujete, že nějaké dítě uchyluje k týráni jiného, jaké si myslíte, že má tento jev příčiny?

Tak oni si často ani neuvědomujou, kde je ta realita, že ubližujou hodně, není to důležitý. Prostě i výchova tam dělá hodně a pak, když má to děcko nějakou psychickou nemoc třeba.

25) Jsou nějaké znaky, které jsou pro oběť typické? Myslíte si, že existuje tzv. „typická oběť šikany“?

No, jsou to typické znaky. Jsou to děti z hodně slabých sociálních rodin třeba, které se nevyrovňají ve věcech a pokud nemají zdravé sebevědomí, aby je odpálkovaly „mě to nevádí, mě stačí ten mobil“...tak to bývají tyhle. Potom to bývají takový ty děti, který třeba i to IQ není tak vysoký a necejtě se v tom prostředí dobře. Třeba u nás jako ty děti, se chodí dost šikovných dětí (poznámka: jazyková ZŠ) a pokud je sem to dítě dost implantováno násilím, tak on nestačí, on se v té třídě necítí dobře, nemá půdu pod nohama, takže nejdříve to začíná tak, že ten, co ho šikanuje, říká „Neboj, to bude dobrý, to je dobrý, že to neumíš, ono se nic neděje“, ale on si ho takhle poutá k sobě a pak ho vyloženě začne šikanovat. No takže jako ten typický znak pro oběť ani nevím, spíš tohle sociální prostředí nebo odlišnost právě toho intelektu v té třídě, nebo to jsem teda měla, problém v rodině, maminka odešla, tatínek to nezvládala a to dítě bylo dítě ulice a nevědělo, kde má vlastně postavení, takže potom se chytí takovýhle špatný party.

26) Jak si vysvětlujete absenci soucitu k oběti u pachatele?

Já vám řeknu, jak to je. První věc jsou počítače, virtuální a skutečný život. Oni si vůbec neuvědomují, že to co dělají na počítači, je virtuální záležitost, takže tady se začne opravdu stírat rozdíl, co je skutečnost a co je realita, co je virtuální záležitost. To je jedna věc, druhá věc, absence citu z rodin, ty rodiče mají problém s existenčními záležitostmi doma, takže oni lítají z práce do práce, přilítanou večer domů, tam se už nepovídá, tam se neřeší taková ta základní etický problém, že jo, aby z něho vyrostl dobrý člověk, ne, tam se jenom řeší takový ty problémy, ty nejpodstatnější, aby to dítě...buďto, jsou některý rodiny sociálně slabý, aby se najedlo, a by měli takový ty věci, ideály, aby se jelo na dovolenou, aby si mohli pořídit auto, aby si mohli pořídit takovýhle věci, ale základní, takový ten cit, úplně z těch rodin opadl. Tak to já třeba kolikrát si s těma dětma chci po víkendu promluvit, jak jste se měly, ukažte nám na mapě, kde jste byly, to dřív bylo vyprávění, ale dnes, jako když to utnete, nikdo nikde nebyl, maximálně v obchodáku. Jinde vůbec ne, jejich zábava je v současné době obchodák, tam opravdu chybí ten klasickej smysl. Další věc je, že už některý učitelé jsou už tak znechucený školstvím, od finančních otázek, protože jak máte málo peněz, tak potom už máte problém sama ve své rodině, pokud nemají manžela, který vydělává obrovský částky. Někdy tady panují názory, který já už slyšela na vlastní uši, pracuj do výše svého platu, takže už se to ani v té škole, jako dřív, kdy ten učitel byl nositel nějakých poznatků. Citů, výchovy, tak už to nedělají, protože si

říkají, proč já se budu tady dohadovat s rodičema, oni na mě budou psát stížnosti, když můžu dělat, že to nevidím. Fakt v tom školství je to pořád horší, přibývá byrokracie, rodiče startují na první dobrou, takže fakt, to už jsme si tady říkali několikrát, že už jsou vyhořelí ti učitelé, raději nic neřešej, aby se nedostávali do konfliktu. Tohle je velkej problém, jestliže nebude situaci zachraňovat už teď škola, jako, že bez spolupráce s rodiči to taky nejde, ale alespoň, aby dítě vidělo, co je špatně v tý škole, co je dobře, kde je morálka. Tak ty problémy jsou skutečně, nedostatek času ze strany rodiny.

